

VERSLAG VERZAMELREIS BRETAGNE 1992
(Schiereiland Crozon, Ste. Anne-la-Palud en Roscoff)

door

Erik Veldhuis

Algemeen

Voor de vierde keer ging de verzamelreis naar Bretagne. Na één keer de zuidkust en twee keer de noordkust te hebben bezocht, kozen we dit keer voor de westkust: het schiereiland Crozon. (12 - 28 juli, camping Plage Trez-Rouz, Camaret-sur-Mer). Voor Camaret werd gekozen vanwege de hier aanwezige duikclub.

Camaret ligt op het meest westelijke deel van het schiereiland. Op het schiereiland komen verschillende kusten voor. Aan de westkant zijn het vooral rotsen afgewisseld met hier en daar een zandstrandje. Deze rotsen zijn vooral aan de punten van het schiereiland zeer hoog en steil; bijv. Pointe de Pen-Hir en Pointe du Toulinguet. Op de punten heb je een prachtig uitzicht. Bij de Pointe des Espagnols kun je de gehele Rade de Brest overzien met aan de overkant Brest. Naast de rotskusten bevinden zich op het schiereiland ook uitgestrekte zandstranden en slikgebieden (bij lagunes).

Het schiereiland en zijn kusten behoren grotendeels tot het Parc Naturel Regional d'Armorique en wordt ten noorden begrensd door de Rade de Brest, ten westen door de Atlantische Oceaan en ten zuiden door de Baie de Douarnenez. De grote afwisseling op het schiereiland maakt een bezoek de moeite waard.

Het duiken

In de haven van Camaret is "Club Léo Lagrange" gevestigd. De duikclub heeft veel boten ter beschikking, waarvan er 's morgens en 's middags 4 of 5 uitvaren met groepen duikers. Eén van de boten, "L'Eclat", was bestemd voor 2-sters duikers die zonder begeleiding doken. Na eerst een snuffelduik te hebben gemaakt gingen wij met deze boot mee.

Zoals te verwachten was, was het duiken afhankelijk van het weer. In de eerste week was het wisselvallig weer en waren er regelmatig onweersbuien in de buurt, waardoor de zee onrustig was en er veel stroming stond. Vandaar dat de duiken allemaal ten zuid-westen van Camaret plaatsvonden. Er werd gedoken bij de rotsen "Les Tas de Pois" en op de riffen die daar voor de kust liggen. Het zicht was er over het algemeen redelijk, hoewel er veel zweefvuil was. Eén dag was het zeer slecht en leek het alsof we in erwtensoepp doken.

In de tweede week was de zee veel rustiger en vonden alle duiken plaats ten noorden van Camaret, vooral in de Goulet de Brest. Het zicht was aanzienlijk beter en het was opvallend dat de onderwaterflora en -fauna afwisselender waren dan tijdens de eerste week.

Het verzamelen van schelpen tijdens het duiken was niet verboden, maar de clubleiding had liever dat ik niet verzamelde, omdat ze bang was dat dit uitwerking zou hebben op andere duikers. Vandaar dat ik sporadisch materiaal meenam. Deze vondsten staan beschreven bij de vindplaatsen.

Het verzamelen

Om schelpen te verzamelen bezocht ik de haven van Camaret en diverse stranden op het schiereiland Crozon en aan de Baie de Douarnenez. Tevens maakte ik een dagtocht naar de haven van Roscoff aan de noordkust van Bretagne. Hieronder volgt een overzicht van de bezochte vindplaatsen.

Plage Trex-Rouz (12, 14, en 17 juli)

Dit strand ligt 3 kilometer ten noorden van Camaret-sur-Mer, links van de weg naar de Pointe des Espagnols. Het wordt aan weerszijden begrensd door rotsen. Bij vloed ligt de waterlijn bijna tot aan de straat, bij eb komen een breed strand en een deel van de rotsen droog.

Op de rotsen die als eerste droogvallen leven *Patella vulgata*, *Monodonta lineata* en meerdere *Gibbula* en *Littorina*-soorten. Op de als laatste droogvallende rotsen, vallen vooral de grote hoeveelheden *Nucella lapillus lapillus* op.

Het rechter strand-gedeelte blijft iets onder water staan. Aan de linkerkant hiervan, waar veel grote stenen liggen, vond ik veel buikpotigen en doubletten van *Tellina tenuis*. Andere tweekleppigen vond ik er nauwelijks. Onder de stenen vond ik exemplaren van *Lepidochitona cinerea*, tussen kiezelsteentjes aan de rechterkant vooral veel buikpotigen. Opvallend daarbij was dat exemplaren van *Helcion pellucidum* slechts op een bepaalde plek lagen. Daarnaast vond ik hier o.a. een doublet van *Petricola lithophaga*. Aan de kustzijde van dit gedeelte lag tussen aangespoelde begroeiing ook schelpengruis, met vooral *Pusillina parva*.

Het strandgedeelte dat niet door de rotsen van de zee wordt gescheiden bevatte hoofdzakelijk tweekleppigen. Opvallend waren de vele forse doubletten van *Donax vittatus*. Van de andere tweekleppigen vond ik alleen bij uitzondering doubletten.

Het strand eindigt bij de Pointe Ste Barbe. Op dat laatste gedeelte vond ik doubletten van *Venerupis senegalensis*.

Na een nacht van regen en harde wind was er veel wier aangespoeld. In de wortels van een *Laminaria*-wier vond ik doubletten *Anomia ehippium* en *Hiatella arctica*.

Les Tas de Pois (13 en 18 juli)

Dit groepje rotsen, dat boven water uitkomt, ligt bij de Pointe de Pen-Hir ten zuid-westen van Camaret. Hier werden tijdens redelijk onrustige zee twee duiken gemaakt.

Tijdens de eerste duik vond ik een *Haliotis tuberculata*, die ik op de andere vindplaatsen niet vond. Bij de tweede duik was de zee onrustig en doken we aan de loefzijde van de rots Pen Glas. Op de zandbodem (18 meter diep) lagen veel schelpen, vooral *Mytilus edulis*. Ik verzamelde enkele soorten, die ik aan het strand nog niet had gevonden, of waarvan ik mooie doubletten zag: o.a. *Chlamys distortus* (losse klep), *Tellina crassa* (doubletten) en diverse *Veneridae*, waaronder een mooi doublet van *Clausinella fasciata*. Daarnaast opnieuw een *Haliotis tuberculata* (9,5 cm). Ook vond ik een *Solecurtus strigillatus*, maar deze bleek, toen we boven water kwamen, kapot gegaan te zijn.

Haven Camaret-sur-Mer (13 juli)

De haven van Camaret is geen getijdhaven zoals ik die ken van de noordkust, slechts een klein gedeelte valt droog. Het gedeelte waar de vissersboten aanleggen blijft constant bevaarbaar en het is dus niet mogelijk daar schelpen te verzamelen. Het bereikbare deel van de havenbodem bestaat uit zand en kiezelstenen.

Ik begon te verzamelen vanaf de pier vanwaar de duikclub vertrekt. Aan beide zijden valt in de hoeken een deel van ± 5 meter droog. Links ligt veel rotzooi, rechts niet. De bodem ligt hier bezaaid met schelpen: *Glycymeris glycymeris*, *Callista chione*, *Laevicardium crassum* en andere tweekleppigen. Buikpotigen ontbreken, met uitzondering van *Crepidula fornicata*.

Daarna liep ik in de richting van de boulevard en keek rond bij de droogliggende vissersboten. Opvallend genoeg lagen hier nauwelijks schelpen. De soorten die ik vond waren smerig en begroed. Tussen op de stenen groeiend wier vond ik een losse klep van *Acanthocardia aculeata*.

Plage de Kerloc'h (16 juli)

Dit grote strand ligt ten zuiden van Camaret, aan de weg naar Crozon ter hoogte van de lagune Etang de Kerloc'h.

Ruim twee uur bracht ik hier door. Tussen de stenen lagen opvallend veel doubletten van *Lutraria lutraria*, *Ensis arcuatus* en *Pharus legumen*. Op het strand lagen geen buikpotigen. Wel tweekleppigen, waaronder vooral *Donax vittatus*. Deze kwam ook veel levend voor en werd door Fransen verzameld. Verder vond ik o.a. een doublet van *Macra corallina cinerea*.

Op de rotsen leefden veel *Mytilus edulis* en diverse buikpotigen; vooral *Patella vulgata*.

Plage de Ste Anne-la-Palud (19 juli)

Gelokt door een artikel over grote vondsten in een Vita Marina van enkele jaren geleden maakte ik een tocht naar Ste Anne-la-Palud. Dit strand ligt verder zuidwaarts aan de Baie de Douarnenez.

Mijn verwachtingen waren duidelijk veel te hoog. Twee-en-een-half uur zoeken leverden, behalve grote exemplaren van *Ensis arcuatus*, niets bijzonders op. Wel net als op de andere stranden veel *Donax vittatus*. De exemplaren van *Lutraria lutraria* die er lagen waren vrijwel allemaal beschadigd. Ik vond slechts één redelijk intact exemplaar. De meeste hier verzamelde schelpen lagen bij het Ile Salgren.

Plateau des Fillettes (23 juli)

Ten noorden van Camaret bevindt zich in de doorgang naar Brest (Goulet de Brest) het Plateau des Fillettes. Tijdens een duik 's ochtends, nam ik op 26 m. diepte op goed geluk gruis mee. Hierin zaten vooral *Bittium reticulatum* [60x], *Rissoa guerinii* [46x] en *Acmaea virginea* [22x].

Haven Roscoff (23 juli)

Op aanraden van Ronald Pouver -met name zijn ervaring dat er Colussen, die ik nog niet in mijn verzameling had, te vinden waren- reden we 's middags naar Roscoff. Om 15.00 uur kwamen we aan in de veronderstelling dat het, net als in Camaret, rond 17.00 uur eb zou zijn. De haven begon al wel droog te vallen, maar het zou pas om 18.30 uur eb zijn. Ik begon rechts van de middelste pier. De

schelpen waren zeer smerig en ik verzamelde alleen *Cerastoderma edule*. Wachtend tot het water verder gedaald was, brachten we een bezoek aan het Aquarium, dat zeer de moeite waard was.

Om 17.00 uur was het water een stuk lager en begon ik te zoeken. In het slik links en bij de punt van de pier vond ik weinig soorten. Rechts van de pier, langs de vissersboten lagen smerige, maar wel de eerste, exemplaren *Colus gracilis*, doubletten van *Pecten maximus* en een voor mij bijzondere vondst: *Calliostoma granulatum*.

In de uiterste rechterpunt van de haven, in de buurt van drie "voorraadbakken", kwam ik bij een werkplatform met oude netten. Tussen de netten vond ik veel kleine buikpotigen, waaronder twee *Jujubinus*-soorten en *Tricolia pullus*, inclusief operculum.

Bij de linker pier, waar het water inmiddels zo laag was dat ik er kon zoeken, vond ik doubletten van *Aequipecten opercularis*. Verderop langs de pier moest ik tot aan mijn knieën door het water waden. Dit was de moeite waard: ik vond mooie Colussen, waaronder één met vleesresten en operculum en één met heremiet-kreeft.

Roche Mengant (25 juli)

We doken bij deze rots op het plateau in de Goulet de Brest. Op zich was de duik niet echt interessant, maar ik vond wel enkele doubletten; o.a. *Psammobia depressa* en *Venus casina*.

La Cale de Quélern (27 juli)

Dit bleek een zeer interessante vindplaats. De vindplaats bestond uit twee gedeelten. Een deel achter de straat, bestaande uit slik, met een verbinding naar zee en een deel aan de zeekant, vanaf een rotspunt tot aan een aanlegsteiger bestaande uit stenen.

Het viel op dat er vele soorten lagen, mooie doubletten, maar ook sterk verwerde. Ik had de pech af en toe een doublet te vinden dat interessant, maar deels beschadigd, was. Ik vond hier onder meer: *Modiolus barbatus* en *Acanthocardia echinata*, op het slik o.m. *Chlamys varia* [doublet], *Ostrea edulis* [doublet] en *Mytilus edulis*, en op het steengebied o.m. *Gibbula cineraria*, *Turritella communis*, *Epitonium clathrus*, *Modiolus modiolus* en *Anomia ephippium*. Bij de aanlegsteiger vond ik: *Lutraria lutraria*, *Callista chione* en in een doublet van *Venerupis senegalensis* een levend, bruinkleurig exemplaar van *Calyptraea chinensis*.

Bij het determineren van de gevonden soorten viel me later bovendien op dat ik hier kleppen van drie soorten *Acanthocardia*'s gevonden had; *A. echinata*, *A. paucicostata* en *A. tuberculata*.

Nawoord

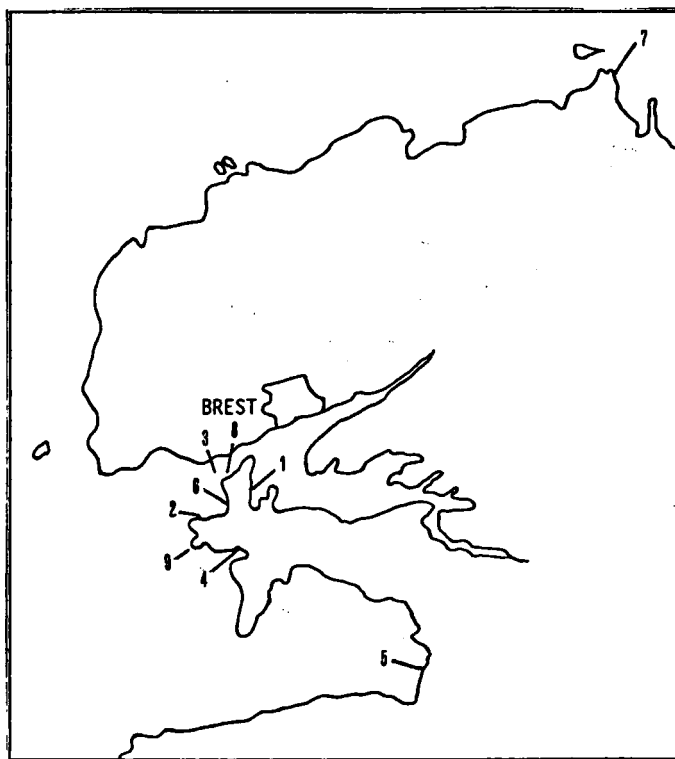
Al met al kan ik spreken van een geslaagde verzamelreis. Het schiereiland Crozon heeft afwisselende verzamelmogelijkheden op korte afstand van elkaar. Hier was de vindplaats La Cale de Quélern het interessantst. Helaas ontdekte ik dat pas op de laatste verzameldag, zodat ik geen tweede bezoek kon brengen. Ik verzamelde in totaal 108 verschillende soorten (1 keverslak, 48 buikpotigen en 59 tweekleppigen), daaronder zaten 5 nieuwe soorten voor mijn collectie.

Summary

The author collected on the peninsula of Crozon and near Ste. Anne-la-Palud and Roscoff (France, Brittany). A list of the collected species is given, as well as a map of the collection-sites.

Literatuur

- Graham, A., 1988, Synopsis of the British Fauna 2. Molluscs: Proso-branch and Pyramidellid Gastropods (2nd Edit.). Londen/Leiden.
- Linden, J. van der, 1985, Schelpen verzamelen in de huiskamer. Het zoeken in gruis afkomstig van Saint-Jacut en Trébeurden in Noord-Bretagne. Vita Marina tab. 20, pag. 137-142.
- Nordsieck, F., 1969, Die europäischen Meeresschnecken (Bivalvia). Gustav Fischer Verlag, Stuttgart.
- Poppe, G.T., Y. Goto, 1991, European Seashells - vol. 1., Verlag Christa Hemmen, Wiesbaden.
- Sabelli, B., et al., 1992, Annotated check-list of Mediterranean Marine Molluscs vol.1, Libreria Naturalistica Bolognese.
- Tebble, N., 1976, British Bivalve Seashells, Edinburgh. 213 pp.
- Voskuil, R., 1989, De Recente Europese Cardiidae, Vita Marina 11:247-278.
- Wagner, H.P., 1991, Review of the European Pectinidae, Vita Marina 41:1



KAART 1. Vindplaatsen in Bretagne
(zie voor een verklaring van de cijfers de soortenlijst)

Soortenlijst

1 = la Cale de Quéliarn
 2 = Haven Camaret-sur-Mer
 3 = Plateau des Fillettes

4 = Plage de Kerloc'h
 5 = Plage Ste Anne-la-Palud
 6 = Plage Trez Rouz

7 = Haven Roscoff
 8 = Roche Mengant
 9 = Les Tas de Pois

<i>Lepidochitona cinerea</i>	[6]	<i>Pecten maximus</i>	[2,7]
<i>Patella depressa</i>	[4,6]	<i>Aequipecten opercularis</i>	[2,7]
<i>Patella vulgata</i>	[1,4,5,6,7]	<i>Chlamys varia</i>	[1,4,7]
<i>Belcion pellucidum</i>	[6]	<i>Chlamys distortus</i>	[9]
<i>Acmaea virginea</i>	[3]	<i>Anomia ephippium</i>	[2,3,4,6,7,8]
<i>Marginula rosea</i>	[3]	<i>Ostrea edulis</i>	[1]
<i>Haliotis tuberculata</i>	[9]	<i>Crassostrea gigas</i>	[7]
<i>Calliostoma sisyphinum</i>	[4,6,7]	<i>Loripes lacteus</i>	[4,6,7]
<i>Calliostoma granulatum</i>	[7]	<i>Lucinella divaricata</i>	[3,6]
<i>Gibbula magus</i>	[1,4,6,7,9]	<i>Kellia suborbicularis</i>	[6]
<i>Gibbula cineraria</i>	[1,3,4,6,7]	<i>Lasaea rubra</i>	[6]
<i>Gibbula pennanti</i>	[4,6]	<i>Goodallia triangularis</i>	[3]
<i>Gibbula umbilicalis</i>	[1,3,4,6,7]	<i>Acanthocardia aculeata</i>	[2]
<i>Monodonta lineata</i>	[1,4,6,7]	<i>Acanthocardia echinata</i>	[1,4,5,6]
<i>Jujubinus striatus</i>	[3,7]	<i>Acanthocardia paucicoelata</i>	[1]
<i>Clelandella miliaris</i>	[7]	<i>Acanthocardia tuberculata</i>	[1]
<i>Tricolia pullus</i>	[3,7]	<i>Parvicardium exiguum</i>	[3]
<i>Bittium reticulatum</i>	[3,6]	<i>Parvicardium ovale</i>	[3]
<i>Turritella communis</i>	[1]	<i>Parvicardium scabrum</i>	[3]
<i>Littorina littorea</i>	[1,4,6,7]	<i>Laevicardium crassum</i>	[1,2,3]
<i>Littorina neritoides</i>	[6]	<i>Carastoderma edule</i>	[1,2,4,6,7]
<i>Littorina nigrolineata</i>	[6,7]	<i>Mactra corallina cinerea</i>	[4,5,6]
<i>Littorina obtusata</i>	[1,4,6,7]	<i>Spisula elliptica</i>	[3]
<i>Littorina saxatilis</i>	[6]	<i>Spisula solida</i>	[2,4,6]
<i>Rissoa guerinii</i>	[3,6,7]	<i>Spisula subtruncata</i>	[1,4,6]
<i>Rissoa lilacina</i>	[3,6]	<i>Lutraria lutraria</i>	[1,2,4,5,8]
<i>Alvania beani</i>	[3]	<i>Solen marginatus</i>	[1]
<i>Alvania lactea</i>	[6]	<i>Ensis arcuatus</i>	[4,5,6]
<i>Alvania semistriata</i>	[3]	<i>Ensis ensis</i>	[6]
<i>Cingula cingillus</i>	[6]	<i>Tellina tenuis</i>	[4,5,6]
<i>Mansonella crassa</i>	[3]	<i>Tellina crassa</i>	[7,8,9]
<i>Pusillina parva</i>	[6]	<i>Macoma balthica</i>	[7]
<i>Barlesea unifasciata</i>	[6]	<i>Dosinia vittatus</i>	[4,5,6]
<i>Calyptrea chinensis</i>	[1,3]	<i>Psammobia fervensis</i>	[2,6]
<i>Crepidula fornicata</i>	[1,2,8]	<i>Psammobia depressa</i>	[8]
<i>Trivia arctica</i>	[6]	<i>Scrobicularia plana</i>	[2,7]
<i>Trivia monacha</i>	[4,6]	<i>Pharus legumen</i>	[4,5]
<i>Euspira catena</i>	[4]	<i>Venus verrucosa</i>	[2,6,7,8]
<i>Euspira nitida</i>	[3]	<i>Venus casina</i>	[7,8]
<i>Marshallora adversa</i>	[3]	<i>Chamaelea gallina</i>	[1,4,5,6]
<i>Epitonium clathrus</i>	[1]	<i>Clausinella fasciata</i>	[3,9]
<i>Coenobrya erinaceus</i>	[1,3,4,6]	<i>Timoclea ovata</i>	[3,7]
<i>Buccinum undatum</i>	[7]	<i>Gouldia minima</i>	[3]
<i>Colus gracilis</i>	[7]	<i>Dosinia lupinus</i>	[6]
<i>Nassarius incrassatus</i>	[3,4,6]	<i>Dosinia exoleta</i>	[2,7,8,9]
<i>Nassarius reticulatus</i>	[4,6,7]	<i>Callista chione</i>	[1,2,4]
<i>Nucella lapillus lapillus</i>	[4,6,7]	<i>Tapes decussata</i>	[1,6,7]
<i>Mangelia coarctata</i>	[3]	<i>Paphia aurea</i>	[1,6,7]
<i>Aeteon tornatilis</i>	[6]	<i>Paphia rhomboides</i>	[1,2,3,8,9]
<i>Nucula nucleus</i>	[3]	<i>Venerupis senegalensis</i>	[1,5,6]
<i>Glycymeris glycymeris</i>	[1,2,3,4,5,7]	<i>Petricola lithophaga</i>	[4,6]
<i>Mytilus edulis</i>	[1,4,5,6]	<i>Mya truncata</i>	[1]
<i>Modiolus barbatus</i>	[1]	<i>Corbula gibba</i>	[3]
<i>Modiolus modiolus</i>	[1]	<i>Hiatella arctica</i>	[3,6]